NUOMONĖS — KOMENTARAI

Ar tikrai dainų šventės jau yra „kokčios”?

ALGIMANTAS MIŠEIKIS,
ZIGMAS TAMAKAUSKAS

Šių metų rugsėjį LRT radijo laidoje „Pakartot” istorikas Alfredas Bumblauskas, kalbėdamas apie muziką su šios laidos vedėju Karoliu Vyšniausku, švystelėjo „istorinių” minčių pluoštą, teigdamas, kad „ne dainų šventės, o roko muzika išlaisvino Lietuvą iš komunizmo”. Gal dar norėjo pridurti – ir iš okupacijos, bet susilaikė. Bandydamas pagrįsti šį savo teiginį, toliau kalbėdamas lyg sąžiningai prisipažino, kad „dainų šventės jam kokčios”. Apie jų „koktumą” jis sakęs ir kanadiečiams, dėstydamas jiems savo suformuotas istorines tiesas. Gal šiam istorikui kokti ir pati lietuviška daina, nes jis ją prilygino „per daug dominuojančiai kaimietiškai kultūrai”. Matyt A. Bumblauskas, įkvėptas prieškario lenkų pašaipų, jau pamiršo, kad iš to paties lietuviškai dainuojančio kaimo, kaip sakoma, nuo žagrės – pakilo ir Lietuva, kilo ir mūsų sąmoningesnė, padėjusi išlikti lietuviškam žodžiui, vedusi Lietuvą į Valstybės atkūrimo aušrą. A. Bumblausko teiginius kitu atveju galima būtų palaikyti lengvu nusišnekėjimu, bet kai tokie žodžiai sklinda iš susireikšminusio ar kitų sureikšminto profesoriaus lūpų, darosi kažkaip nesmagu ir norisi atsakyti. Gal žinomas istorikas tokiais teiginiais vėl nori pagarsėti, bet jo šių „garsių” frazių tikrai teigiamai neįvertins dauguma mūsų dvasinę kultūrą nors šiek tiek pažįstančių ar ja besidominančių žmonių. Tikimės, kad paskaitininkas A. Bumblauskas šiomis frazėmis neįtikino ir patriotiškai nusiteikusių Kanados lietuvių. Gal kas net nustebo – kur ritasi tasai istorikas...

Nei dainų šventės, o tuo labiau roko muzika nebuvo ir negali būti tiesiogiai išlaisvinančiu veiksniu, todėl geriau jau nesisvaidyti garsiais apibendrinimais. Lietuvą išlaisvino ne muzikinio „roko” elementas, o mūsų dvasinis susitelkimas, didžios vienybės išraiška, gimusi Martyno Mažvydo „Katekizme” – pirmosios lietuviškos knygos ir Mikalojaus Daukšos „Postilės” žodyje, knygnešių pastogėje, Lietuvos partizanų aukoje, Sibiro, kalėjimų ir lagerių kančių bei gilaus Tikėjimo kelyje.

Profesorius A. Bumblauskas pasižymi naujų šokiruojančių „naratyvų” kūrimu. Vienas ankstesnių jo „naratyvų” turėjo nužeminti žinomą istoriką Adolfą Šapoką ir jo garsią, 1936 metais redaguotą „Lietuvos istoriją”, suvaidinusią sovietinės okupacijos metais didžiulį vaidmenį stiprinant mūsų tautinę savimonę, padėjusią atsispirti to meto ideologinei klastotei. To meto pasišventėliai, rizikuodami savo saugumu, kaip Knygnešystės laikų knygnešiai ją slapta „atšvietę” žibaline „Era”, platino, įvarydami nemažai nerimo čekistiniam saugumui. Ir šiandien ši knyga padeda geriau susivokti tiems, kurie bandano ištrūkti iš besiskverbiančios į mūsų gyvenimą kosmopolitinės ideologijos pinklių.

Neretai A. Bumblausko ir jam akompanuojančių bendraminčių žodžiuose išgirstame, kad Simono Daukanto lietuvių kalbos raštijos aktualinimo linija „beviltiškai paseno”, kaip „paseno” ir tautinės valstybės kūrėjai. Istorikas nusižiūrėjęs į latvių bei čekų visuomeninio vystymosi eigą ir Lietuvoje pamatė „senlietuvius” ir „naujalietuvius”, reikšdamas savo simpatiją vadinamiesiems „senlietuviams”, kurie 1919 m. rengė Lietuvos patriotų demaskuotą poeviakų sukilimą. Šie ir panašūs jo žečpospolitiniai „naratyvai”, žinoma, buvo įvertinti kaimyninės užsienio valstybės atitinkamais „blizgučiais”, vėl pagarsinusiais istoriko vardą.

Dabar grįžkime prie profesoriaus „kokčiomis” vadinamų dainų švenčių. Ne sovietai sukūrė dainų šventę kaip masinį renginį. Dainų ir šokių šventinės tradicijos gimė jau XIX amžiuje, kada 1843 metais ji pirmą kartą buvo surengta Šveicarijoje, dalyvaujant 80 chorų. Po dvejų metų tokia šventė buvo surengta Vokietijoje. Didžiulė dainų šventė įvyko ir XX a. pradžioje – 1928 metais Austrijoje minint Franzo Shuberto 100-tąsias mirties metines. Baltijos šalyse dainų šventėms pradžią davė Estija, kiek vėliau ir Latvija. Lietuvoje pirmą kartą dainų šventė, pavadinta „Dainų diena”, sutikta su dideliu entuziazmu, buvo surengta 1924 metais Petro Vileišio aikštėje Žemės ūkio ir pramonės parodos metu. Iškilios dainų šventės su tūkstančiais klausytojų bei šimtais chorų vyko ir minint Lietuvos Nepriklausomybės 10-metį, ir minint Vytauto Didžiojo mirties 500 metų sukaktį. Susirinkusieji džiaugsmingai sveikino dainuojamas liaudies dainas, psalmes, kompozitorių sukurtus originalius kūrinius. Dainų šventės buvo rengiamos ir dabar vadinamuose Lietuvos regionuose. Čia jas daugiausiai rengdavo šauliai, ateitininkai, pavasarininkai.

Choro dirigentas, pedagogas, socialinių mokslų daktaras Regimantas Gudelis savo plačiame straipsnyje „Chorai ir dainų šventės Lietuvoje – etninės savimonės žadintojai...” pažymi, kad dainų šventės yra viena iš įtaigiausių tautinio identiteto bei etninės savimonės žadinimo ir ugdymo priemonių, jos nušviečia tautos būtį ir istorinį kelią. Jų žanrinės struktūros platuma atveria neribotas socialinio ir kultūrinio bendravimo bei švenčių visuomeninio poveikio stiprinimo galimybes.

Sovietinės okupacijos metais nors iš dainų švenčių buvo reikalaujama propagandinio turinio ir procentinio rusų kalba dainavimo, tačiau jose vis tiek prasiskverbdavo tautiškumo atspindžiai, raginę žmonių sąmonėje palaikyti savo tautinį orumą, domėjimąsi savo krašto istorija. Tų atspindžių negalėjo užtušuoti ir partokratų įbrukta Isaako Osipovičiaus Dunajevskio „Ir platus gi kraštas mūs gimtasis” ar kitos į ją panašios dainuškos. Dainų šventės sovietinei nomenklatūrai todėl keldavo nemažą galvos skausmą: susibūrusios žmonių masės gatvių eitynėse, estradoje ar kitose viešose vietose kalbėdavo ir dainuodavo sava kalba, o tai nebuvo labai įprasta, pavyzdžiui, jau gerokai rusifikuotoje Rygoje. Ypač daug rūpesčių valdžiai sukeldavo rengiamos Pabaltijo studentų dainų šventės. Po 1956 metų dainų šventės, vykusios Tartu mieste, jos kurį laiką buvo visai uždraustos rengti dėl vadinamų „nacionalistinių pasireiškimų”. Vėl atnaujintos tik 1968 metais Vilniaus Vingio parke prikaišiojant jo estradą kagėbistinių šnipų. Tai galima buvo įsitikinti atėjus keletą minučių anksčiau prieš repeticijos pradžią – visoj estradoj kas 10 metrų sėdėjo nematyti vyrukai. Chorų vadovai, pažindami savo dalyvius, nelauktus svečius vydavo lauk. Dažnai tie patys „svečiai” norėdavo prasibrauti ir į eisenų gretas, stengdamiesi sužinoti, kas traukia „Sėk, sesute, žalią rūtą”...

Ypač atmintyje liko 1988 metų dainų šventė Vilniuje. Atvažiavę estai plačiai išskleidė savo tautines vėliavas. Atkuto ir lietuvių dainininkai, ėmę mokytis giedoti Lietuvos himną. Nesnaudė ir „vakarykščiai”, suorganizavę „komsomolcų” būrį, kuris puolė einančius choristus su lietuviškomis vėliavomis, jas atiminėjo ir laužė. Vis tiek po vykusių muštynių lietuviškų vėliavų buvo įnešta pakankamai. Čia pasitarnavo ir orkestrantai, vėliavas įnešę savo instrumentų dėkluose. Visa estrada suspindo lietuviškų, latviškų ir estiškų vėliavų vaivorykštės šviesa. Po galingo „Gaudeamus” dainininkai atsisakė dainuoti rusiškai nomenklatūrinę dainą. Dėl to dirigentas S. Krylovas su būreliu savų choristų paliko estradą. Tačiau dainų šventė pakiliai tęsėsi iki paskutinio akordo. Tyliai pasitraukė kiek perbalę ar išraudę „garbingi” vyriausybiniai svečiai. Studentai su džiaugsmu sugiedojo Lietuvos, Latvijos ir Estijos tiek metų uždraustus savo tautinius himnus.

Tai buvo viešo atsako demonstracija už ilgametį moralinį prievartavimą, už tą skleistą sovietinę melo ideologiją. Po šio įvykio jau niekas viešai nedrįso atiminėti ir žeminti mūsų Trispalvės. Ji plačiai plevėsavo Vilniaus ir Kauno Sąjūdžio mitinguose. Tad nereikėtų pasiduoti tamsiųjų jėgų raginimams, norintiems numarinti dainų šventes, lietuvišką dainą, viešą lietuvišką žodį, laiko patikrintą mūsų raidyną. Turime būti oria, gerbiančia save, savo nacionalinę kultūrą tauta, nelinkusia išsigąsti kai kurių profesorių gąsdinimų, kad kas nors mus gali palaikyti baudžiauninkų ar mužikų tauta, ignoruojančia primestus bajoriškus herbus su lenkiškais užrašais. Didžiuokimės savo jau visame kultūringame pasaulyje žinomais sukurtų darbų vaisiais, savo dvasiniu gyvybingumu, reprezentaciniais nacionaliniais simboliais – Vytimi ir Trispalve. Prisiminkime ir tai, kad 2003 metais Baltijos šalių dainų šventės, iš jų ir Lietuvos, buvo įtrauktos į UNESCO sudarytą žmonijos nematerialinės kultūros paveldo sąrašą.

Taigi mūsų dainų šventės yra ne kažkokia atgyvena ar koktumą sukeliantis elementas, o mūsų dvasinės kultūros pasididžiavimas. Tegul gyvybinga lietuviška daina visada skamba mūsų lūpose ir širdyje.

„Draugo”prenumeratoriai gali skaityti
„DRAUGĄ”
internete be jokio papildomo mokesčio. Pageidaujantys turėtų parašyti apie tai administracijai: **administracija@draugas.org** ir gauti „log in”bei slaptažodį.
Skaitykite „Draugą”greičiau!

Docentas Algimantas Mišeikis – chorinės muzikos kūrėjas, dirigentas.

Zigmas Tamakauskas – Kauno savivaldybės Švietimo tarybos narys, Lietuvos sąjūdžio Kauno skyriaus Švietimo komiteto pirmininkas.

DRAUGAS
(USPS-161000)
THE LITHUANIAN WORLD-WIDE NEWSPAPER

Published on Tuesday, Thursday and Saturday except legal Holidays, Jan. 2nd, and Dec. 26th by the Lithuanian Catholic Press Society, 4545 W. 63rd Str., Chicago, IL 60629-5532. Tel.: 773-585-9500. Fax.: 773-585-8284
Periodical class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices.
Subscription Rates: $150.00.

GARBĖS PRENUMERATA **$250.00**
JAV – metams **$150.00** • 1/2 metų **$80.00** • 3 mėn. **$57.00**
Pirma klase: kasdien – **$340.00** • visos savaitės **$240.00**
Kanadoje (USD): – metams **$390.00** • 1/2 metų **$210.00** • 3 mėn.**$110.00**
Užsakant į Lietuvą ir kitas užsienio šalis oro paštu – metams **$615.00** • 1/2 metų **$315.00**
Į Lietuvą reguliariu paštu – metams **$120.00** • 1/2 metų **$66.00**

TIK ŠEŠTADIENIO LAIDA
JAV – metams **$95.00** • 1/2 metų **$70.00** • 3 mėn. **$48.00**
Kanadoje (USD) – metams **$150.00** •1/2 metų **$120.00** • 3 mėn.**$75.00**

Užsakant į Lietuvą ir kitas užsienio šalis: oro paštu – metams **$220.00** •1/2 metų **$120.00**
Į Lietuvą reguliariu paštu – metams **$70.00**

Mažindami pašto išlaidas, pakvitavimų už prenumeratą nesiunčiame.
„Draugo” prenumerata yra mokama iš anksto.

Administracija dirba kasdien, nuo 8:30 iki 4:30, šeštadieniais nedirba.
Redakcija dirba kasdien, nuo 7:00 iki 3:00, šeštadieniais nedirba.

Vyriausioji redaktorė –
Ramunė Lapas
vyr.redaktore@gmail.com

Techninis redaktorius –
Jonas Kuprys

Korektorė –
Dalia Sokienė

Administracija –
skelbimai@draugas.org
administracija@draugas.org

Reklama – Audronė Kižytė,
audreykizys@gmail.com, 630-805-1404

Už skelbimų turinį ir kalbą neatsakome.
Nepanaudotų straipsnių nesaugojame.